Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

10.12.2024

VN/34597/2024-MMM-1

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Selvitys eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle hallituksen esitykseen eduskunnalle (HE 101/2021 vp) laiksi eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä sekä siihen liittyviksi laiksi koskevan lainsäädännön toimivuuden arvioimiseksi

Eduskunta on vastauksessaan (EV 162/2021 vp) hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä sekä siihen liittyviksi laiksi (HE 101/2021 vp) hyväksynyt seuraavan lausuman: Eduskunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö seuraa ja arvioi lemmikkieläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevan lainsäädännön ja erityisesti koirarekisteriä koskevien säännösten valvonnan toimivuutta suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä.

Pyyntöön viitaten maa- ja metsätalousministeriö toimittaa liitteenä seuraavan selvityksen.

Tämä selvitys on lähetetty vain sähköisenä.

Osastopäällikkö, ylijohtaja Minna-Mari Kaila

Erityisasiantuntija Anssi Welling

Liitteet Maa- ja metsätalousministeriön selvitys

Jakelu Maa- ja metsätalousvaliokunta
Tiedoksi Tuire Taina

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Eduskunta on vastauksessaan (EV 162/2021 vp) edellyttänyt, että hallitus seuraa ja arvioi lainsäädännön ja erityisesti koirarekisteriä koskevien säännösten valvonnan toimivuutta suhteessa lainsäädännölle asetettuihin tavoitteisiin, sekä antaa maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta selvityksen vuoden 2024 loppuun mennessä. Edellä mainittu eduskunnan vastaus liittyi hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 101/2021 vp).

Pyydettynä selvityksenä maa- ja metsätalousministeriö esittää kunnioittaen seuraavaa.

Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1069/2021) tuli voimaan 1.1.2022. Kyseisen lain nojalla annettu asetus koirien tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (MMMa 68/2022) edellyttää kaikkien Suomessa 1.1.2023 jälkeen syntyneiden koirien tunnistusmerkitsemistä ja ilmoittamista Ruokaviraston ylläpitämään rekisteriin viimeistään kolmen kuukauden kuluessa eläimen syntymästä, tai ennen koiran luovuttamista uudelle haltijalleen, jos luovutus tapahtuisi ennen kolmen kuukauden iän saavuttamista. Ennen 1.1.2023 syntyneiden koirien osalta rekisteriin ilmoittaminen tuli tehdä vuoden 2023 loppuun mennessä. Tällä siirtymäajalla pyrittiin varmistamaan kaikille koiran haltijoille riittävästi aikaa toteuttaa vaaditut toimenpiteet koirien tunnistamiseksi ja rekisteriin vaadittavien tietojen ilmoittamiseen.

Koirien tunnistusmerkitsemisen ja rekisteröinnin tavoitteena on edistää eläinten vastuullista kasvatus- ja myyntitoimintaa. Velvoitteella pyritään vähentämään löytöeläinten määrää, sekä ennaltaehkäisemään raivotaudin leviämistä ja laitonta eläinten tuontia. Suomessa raivotautia levittävät ja vailla omistajaa olevat irtokoirat eivät aiheuta vastaavia ongelmia kuin monissa Euroopan maissa. Sen sijaan koirien laitonta tuontia ja pentutehtailua esiintyy meilläkin. Voimassa olevan lainsäädännön myötä jokainen Suomessa myytävä tai muutoin luovutettava koira on tunnistusmerkittävä ja ilmoitettava koirarekisteriin ennen koiran luovutusta uudelle haltijalleen. Vaatimus koskee myös ulkomailta Suomeen myytäväksi tuotavia koiria. Rekisteröinnin ja tunnistusmerkitsemisen myötä koirien jäljitettävyys parantuu, kun koiran kasvattajan tai tuojan tiedot löytyvät koirarekisteristä. Tämä helpottaa pentutehtailuun ja laittomaan tuontiin liittyvien tapausten selvittelyä sekä parantaa osaltaan myös kuluttajan suojaa. Joissain tapauksissa tunnistusmerkintä- ja rekisteröintipakko voi helpottaa myös muiden eläinsuojelutapausten selvittelyä. Eläinten tunnistusmerkintä ja ajan tasalla olevat rekisteritiedot vähentävät myös löytöeläinten hoidosta kunnille aiheutuvia kustannuksia. Karanneen tai muuten omille teilleen lähteneen lemmikin omistajan löytyminen on todennäköisempää, kun eläin on tunnistusmerkitty ja rekisteröity. Koirien tunnistusmerkintä ja rekisteröinti on säädetty pakolliseksi myös suurimmassa osassa EU-jäsenvaltioista

Koirarekisterin perustaminen on ollut käytännössä tarpeen myös eläinsuojelulainsäädännössä säädettyjen eläinten jalostusta koskevien säännösten valvonnan tehostamiseksi. Jatkossa eläinlääkäreiden on tehtävä ilmoitus koiralle perinnöllisten vikojen takia tehdyistä toimenpiteistä. Tällaista koiraa ei tulisi käyttää jalostukseen. Käytännössä tieto koiralle tehdystä toimenpiteestä ilmoitettaisiin koirarekisteriin, jotta viranomaiset voisivat valvoa jalostuskiellon noudattamista. Lista ilmoitettavista toimenpiteistä tullaan säätämään eläinten hyvinvointilain nojalla annettavalla asetuksella.

30.11.2024 rekisteriin oli ilmoitettu yhteensä 329 897 koiraa. Lainsäädännön rekisteröinnille annetun siirtymäajan loppuessa vuodenvaihteessa 2023-2024 rekisteröinneissä oli selkeä ruuhkahuippu, mutta nyt rekisteröinnit ovat vakiintuneet noin 7 000 koiraa/kk tasolle. Taloustutkimuksen Suomen kennelliitolle tekemän tutkimuksen mukaan Suomessa on noin 800 000 koiraa.

Ruokavirasto kysyi aluehallintovirastoista ja ELY-keskuksista vuoden 2023 ja 2024 (tammi-elokuu) tietoja niiden alueilla tehdyistä koirien tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnoista, niihin liittyvistä hallinnollisista toimenpiteistä ja seuraamuksista. Aluehallintovirastoista pyydettiin myös niiden alueella toimivien kunnallisten valvontayksiköiden suorittamien tarkastusten tietoja. Määräaikaan mennessä vastauksensa antoivat Itä-Suomen sekä Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastot ja ELY-keskukset kysytyssä muodossa (taulukko 1), lisäksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto antoi vastauksensa vapaamuotoisesti sähköpostilla. Lapin aluehallintoviraston selvitys saapui määräajan jälkeen (lisätty taulukkoon 1).

Vuonna 2023 ei raportoitu tehdyksi valvontaa. Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Lapin aluehallintoviraston alueilla vuoden 2024 aikana (tammikuu-elokuu) tehdyt tarkastukset ja toimenpiteet on esitetty taulukossa 1. AVI:t tekivät valvontaa koiranäyttelyissä, kuntien tekemä valvonta tapahtui pääasiassa muun valvonnan yhteydessä (eläinten hyvinvoinnin valvonta, laittomat tuonnit). Lapin aluehallintoviraston alueella valvontaa raportoitiin tehdyksi ainoastaan kuntien valvontaeläinlääkärien toimesta muun valvonnan yhteydessä.

Taulukko 1. Itä-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Lapin aluehallintovirastojenalueilla suoritettu valvonta vuonna 2024

	AVI:t	Kuntien valvontayksiköt
Valvontoja, kpl	5	381
Tarkastettuja koiria, kpl	1432	2 682
Tapaukset, joissa laiminlyöntejä, kpl	101	314
Määräyksiä tai kieltoja, kpl	0	78
Seuraamusmaksuja, kpl	3	0
Tutkintapyyntöjä, kpl	0	0

Taulukossa ei ole huomioitu Etelä-Suomen aluehallintoviraston ilmoittamia tietoja. Etelä-Suomen aluehallintovirasto arvioi kuntien suorittamien tarkastusten määräksi 91 kpl ja havaittujen laiminlyöntien määräksi noin 80 kpl. Hallintopäätösten ja pakkokeinojen määrästä ei pystytty esittämään arviota, mutta Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan pääasiallinen hallintomenettelyn keino on kehotuksen antaminen. Valvontatietojen keräämiseksi ei ole käytössä erillistä tietojärjestelmää. Saatujen valvontatietojen perusteella vaikuttaa siltä, että vaikka laiminlyöntejä on havaittu melko runsaasti, viranomaistoimenpiteet ovat painottuneet pakkokeinojen sijasta neuvontaan ja kehotuksiin, koska kyse on uudesta velvoitteesta.

Valvontaviranomaisille tarkoitetut hakutoiminnallisuudet koirarekisterissä saatiin käyttöön kesäkuun lopussa 2024, sen jälkeen koirarekisterin valvontakäyttö on tehostunut. Koirarekisteriin on toteutettu valvonnan työkaluiksi haltijan koirien luettelo, haku

toimijan nimellä ja osoitteella, sekä hakutoiminnallisuuksia, joilla voidaan valvoa eläinten hyvinvointilain mukaista ilmoituksenvaraista toimintaa sekä eläinten maahantuonteja.

Valvonnan vaikuttavuutta ja rekisterin ajantasaisuutta vaikeuttaa myös lainsäädännön puutteet. Lainsäädännöstä puuttuu ennen kaikkea vaikuttamiskeino koiran haltijaan siinä tapauksessa, että hän ei ole ilmoittanut koiraa rekisteriin. Seuraamusmaksu on säädetty mahdolliseksi tunnistusmerkinnän puutteesta, mutta ei rekisteriin ilmoittamisen puutteesta. Rekisteriin ilmoittamatta jättäminen tullaan esittämään seuraamusmaksun perusteeksi, kun eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annettua lakia (1069/2021) seuraavan kerran muutetaan.

Ruokaviraston ja Suomen Kennelliiton rekistereiden yhdistäminen on ollut esillä, ja tästä mahdollisuudesta on myös eduskunta aiemmin tiedustellut. Ruokavirasto ja Suomen Kennelliitto eivät suunnittele ylläpitämiensä rekistereiden tietojen yhdistämistä. Ruokaviraston mukaan tämä ei olisi oikeudellisesti mahdollistakaan. Keskusteluja kuitenkin käydään edelleen tiettyjen toiminnallisuuksien osalta rajapintojen rakentamisesta tietokantojen välille. Rajapinnan kautta Kennelliiton jalostustietojärjestelmään koiransa ilmoittaessaan voisi halutessaan myös samalla ilmoittaa vaadittavat tiedot Ruokaviraston koirarekisteriin. Lisäksi jatkossa, kun koirien jalostuskieltoja aletaan ilmoittamaan Ruokaviraston koirarekisteriin, voisi tieto siirtyä myös Kennelliiton käyttöön. Kennelliiton järjestelmässä jalostuskieltostatus yhdistyisi koiran sukutauluun ja tieto olisi nähtävissä osana koiran tietoja. Ruokavirastolla on jo valmius kysyä käyttäjältä suostumusta tietojen luovuttamiseen (esim. Kennelliitolle) ja tallentaa tämä tieto tietokantaan. Rajapinnan rakentaminen vaatii asiantuntijaresursseja ja erillisen rahoituksen sekä Ruokavirastolta, että Kennelliitolta. Virastolla ei muiden kiireellisempien järjestelmäkehitystarpeiden vuoksi ole ensi vuodelle kehyssuunnittelussa varattuna rahaa tämän rajapinnan toteutukseen. Ruokavirasto ja Kennelliitto ovat sopineet jatkavansa keskustelua asian edistämisestä alkuvuodesta 2025. Tällöin on tarkoitus käydä tarkemmin läpi toteutusvaihtoehtoja tarkemmalla tasolla ja selvittää, onko asian suhteen edellytyksiä edetä.

Yhteenvetona voidaan todeta, että teknisesti rekisteri toimii hyvin ja rekisteristä saadaan jo käyttökelpoista tietoa valvonnan tueksi. Valvontakäytännöt ja ohjeistukset ovat vasta muotoutumassa. Koostettua tietoa valvontojen kokonaismäärästä, havainnoista tai toimenpiteistä ei saada valvontatietojärjestelmän puuttumisen vuoksi. Siltä osin, kuin valvontaviranomaiset vastasivat kyselyyn, valvontoja on tehty melko aktiivisesti. Varsinaista valvonnan vaikuttavuutta on varhaista arvioida tässä vaiheessa. Valtaosa koirien haltijoista ei myöskään ole vielä rekisteröinyt koiriaan viranomaisrekisteriin jatkuvasta viestinnästä, ohjeistuksesta ja valvonnasta huolimatta. Jotta koirarekisteri saavuttaisi edes osan sille asetetuista tavoitteista, tulisi sen olla kattava ja ajantasainen. Rekisterin ajantasaisuuden parantaminen edellyttää nykyisten toimenpiteiden lisäksi osaltaan muutoksia myös lainsäädäntöön.

VN/34597/2024-MMM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Welling Anssi 91213609F	Kaila Minna-Mari 912661456
2024-12-10	2024-12-10